

Sociologický výzkum

Pojem výzkum znamená tvůrčí poznávací činnost v oblasti vědy, směřující k odhalení příčin a podmínek zákonitostí konkrétních jevů v přírodě a lidské společnosti.

Předmětem sociologického studia je vztah **sociální jev - jiné sociální jevy**.

Druhy výzkumů:

- Individuální nebo skupinový;
- Reprezentativní;
- Zkušební;
- Experimentální;
- Komparativní.

Reprezentativní vzorek

Matematická statistika poskytuje různé způsoby výběrů, kterými lze získat poměrně **malý výběrový soubor** z něhož se dělají odhady na **základní soubor** (všechny případy v dané oblasti). Obvykle se hledá vzorek, který má charakteristické rysy základního souboru (**kvótní výběr**). Reprezentativnosti se přiblížíme také tehdy, jestliže vybereme vzorek tak, aby každý prvek základního souboru (celé populace) měl stejnou pravděpodobnost se dostat do vzorku (**náhodný výběr**). Neexistuje reprezentativnost stoprocentní.

Metody a techniky sociologického výzkumu

Pojem **metoda** v nejširším významu znamená cestu, způsob, návod, kterým se něco dosáhne

Základní metodou v sociologii je metoda **logická** a **historická** (slouží především potřebám teoretického studia).

Kvantitativní metody vycházejí z principu verifikace hypotéz, které od počátku směřují výzkum k exaktnímu, číselnému vyjádření. Směřují k explanaci, k vysvětlení na základě odhaleného kauzálního vztahu nebo zákonité tendence. Typickým řešením jsou statistické postupy.

Kvalitativní metody odmítají princip předběžné konstrukce skutečnosti aktivitou badatele. Výzkumník vstupuje do terénu nezátížen apriorními předpoklady a nezdůrazňuje se objektivní odstup od skutečnosti, ale naopak subjekt-subjektová povaha poznání sociální reality, do které musíme proniknout a porozumět jí. Hypotézy tak stojí až na konci procesu zkoumání jako jeho výsledek. Typický je přístup monografický a historický (biografické metody).

Procedura je určitý způsob organizace sociologického výzkumu. Často se používá kombinace jednotlivých procedur. Sociologie má k dispozici 5 základních procedur:

- Statistická – používá se pro hromadné jevy, využívá některých metod ze statistiky.
- Monografická – předmětem pozorování je jeden případ, objekt.
- Experimentální – navozuje jevy a procesy (experiment laboratorní a terénní).
- Typologická – vychází z empirických informací, které analyzuje a uspořádává do typů.

- Historická procedura – informace zjišťuje z pramenů, dokumentů a výpovědí. (Zabírá obvykle kratší časové úseky než historická metoda, slouží potřebám sociologického výzkumu). Historická procedura úzce souvisí s dlouhodobým tzv. **longitudinálním výzkumem**.

Techniky sociologického výzkumu:

Technika je souhrn speciálních postupů na efektivní využívání některé procedury, způsob sběru empirických dat.

Výzkumné údaje se zachycují zejména pomocí těchto technik:

- Pozorování (přímé, nepřímé; zúčastněné, nezúčastněné; utajené, neutajené).
- Rozhovor (kategorizovaný, nekategorizovaný; zjevný, skrytý; individuální hromadný; měkký a tvrdý).
- Dotazník (anonymní, neanonymní).
- Anketa.
- Experiment.
- Studium dokumentů (obsahová analýza, sémantická analýza).

Fáze sociologického výzkumu:

- **Příprava (projekt);**
- **Sběr dat;**
- **Zpracování;**
- **Interpretace a praktická aplikace.**

Sociometrie a sociotechnika

Sociometrii lze vymezit jako soubor kvalitativních postupů při analýze struktury a dynamiky převážně malých společenských skupin pomocí zjišťování **socioemočních preferencí** (volby sympatie a antipatie).

Používá se zejména **sociometrický test**

Zakladatel sociometrie – **Jakob Levi Moreno** (1892-1974), americký psychiatr působící jako psychoterapeut ve Vídni.

Moreno používá:

- **psychodrama**, které se zabývá interpersonálními vztahy,
- **sociodrama**, které se zabývá meziskupinovými vztahy.

Podstatou psychodramatu je hraní úloh – konfliktních situací, rolí za aktivní součinnosti jiných osob. Psychodrama se orientuje spíše na pochopení jedince, sociodrama na pochopení vztahů mezi členy.

Sociotechnika nebo také sociální inženýrství je praktická vědní disciplína, která se zabývá tím, jak pomocí určitých prostředků dosáhnout plánovaného efektu. Je to soubor doporučení, jak provádět cílevědomě a plánovitě sociální změny, aby bylo dosaženo žádaného cíle.

Za předchůdce sociotechniky je pokládán Niccollo **Machiavelli** (1469-1527), který ve svém spise kníže formuloval soubor doporučení, jenž by měla být v praktické politice použita.

Právo a sociotechnika

Termínu **sociální inženýrství** poprvé použil v práci Úvod do sociologie práva Roscoe **Pound** v roce 1922. Hlavní úkol práva – **zachování společenské rovnováhy**.

Problematikou sociotechniky a práva se dále zabýval Adam **Podgórecki**, podle něho má právo:

- **odradit lidi od určitých způsobů chování** – odstrašující funkce práva;
- **informovat od chování, která právní autoritu podporují** – funkce práva jako ukazatele;
- **nutit k přesně vymezenému chování** – potlačovací funkce práva.